

Darbības pētījums pedagoģiskajā procesā

Profesionālās pilnveides kursi: Pedagoģiskās darbības pamati

Lāsma Latsone, Asoc.prof., Ph.D.

lasma.latsone@liepu.lv

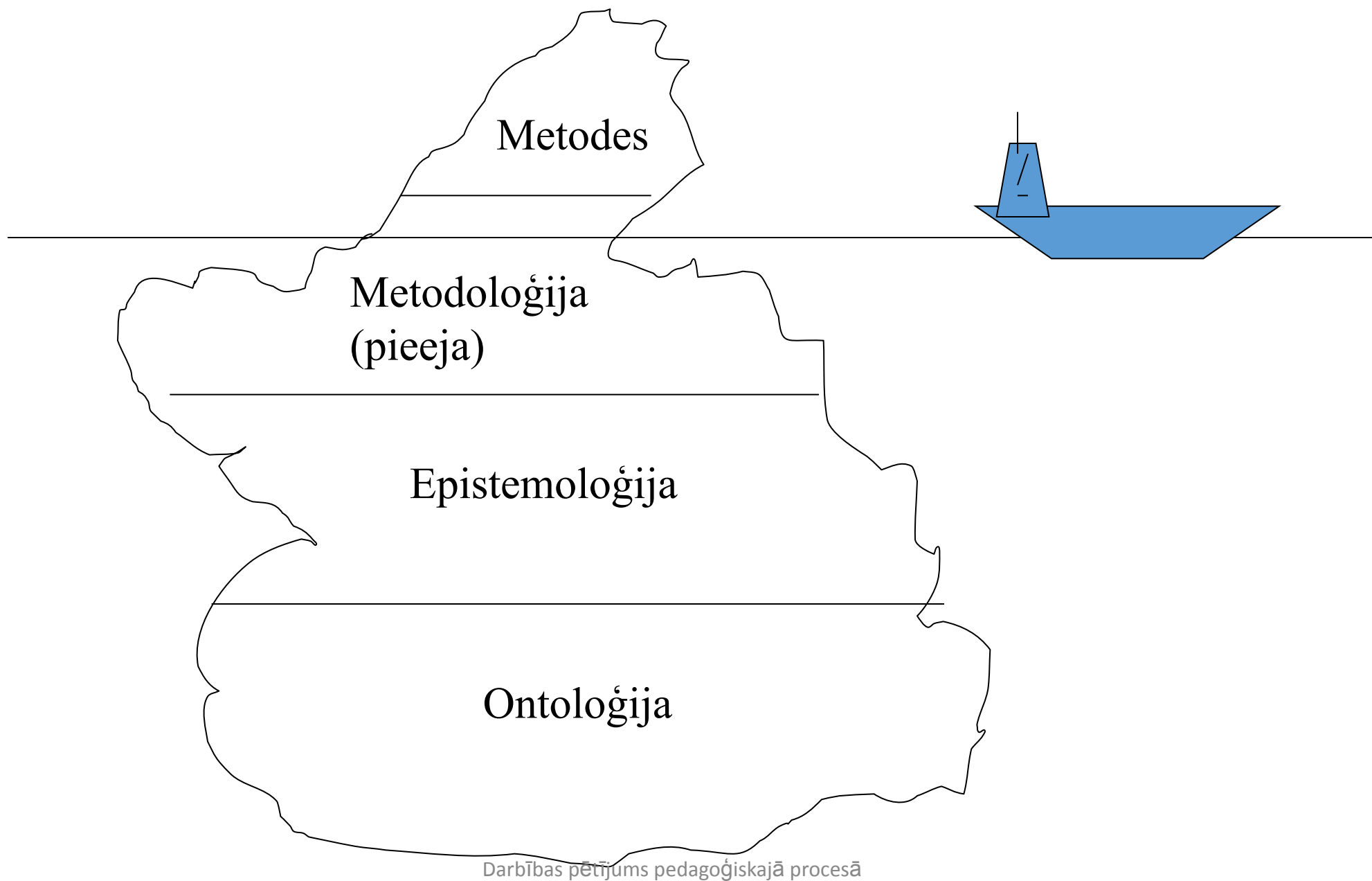
10. Septembris – 12. novembris, 2022

Iepazīsimies!

Jūsu specialitāte
Pieredze izglītības jomā



Viena atziņa no jūsu dzīves filozofijas

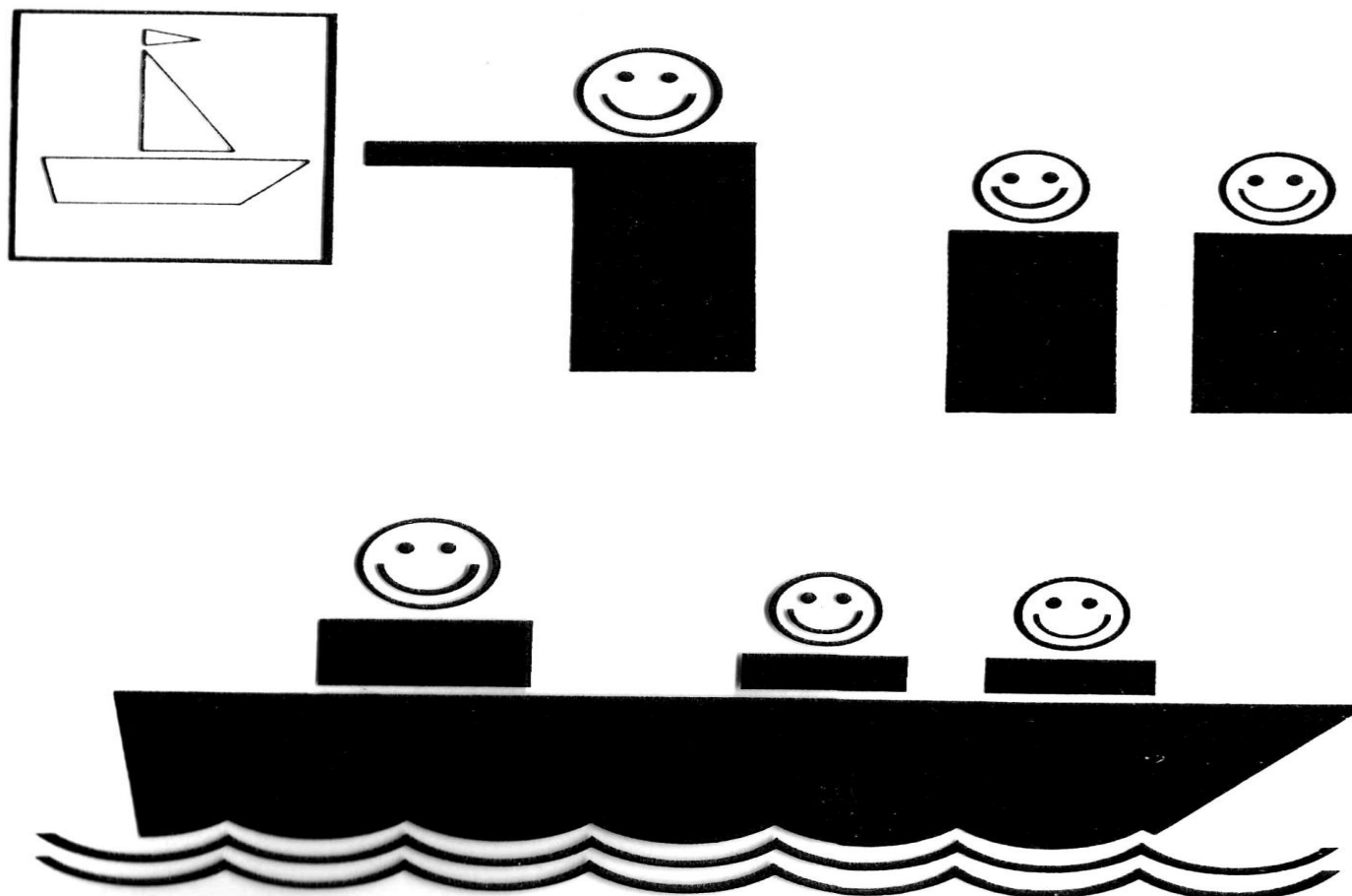


Skolotājs - pētnieks

- Profesijas standarts
- Skolotājs kā pētnieks
- Skolotājs kā pētnieciskā darba vadītājs
- Kas nepieciešams?

Kas ir darbības pētījums (DP)?

- Pašrefleksija - praktisks veids, kā palūkoties uz savu profesionālo darbību jebkurā profesijā un izvērtēt vai viss ir tā, kā tam vajadzētu būt.
- Spēt savu darbību aprakstīt un izskaidrot citiem, kā arī pamatot to – kādēļ citiem vajadzētu piekrist jūsu viedoklim
- Ja nepieciešami uzlabojumi – meklēt ceļus kā to izdarīt
- Tradicionālais pētījums – pētām citus un par citiem
- **DP – vienmēr pētām sevi, savu darbību sadarbībā ar citiem**



Darbības pētījums pedagogiskajā procesā

Refleksija

- Padomāt par profesionāli aktuālu jautājumu, ko būtu interesanti izpētīt (piem., standarti, uzlabojumi, palīdzēt kādam, stereotipi, pedagoģisko attiecību veidošana, utt.)
- Attēlot grafiski izvēlēto aktualitāti un pozicionēt sevi saistībā ar izpētāmo jautājumu
- Padomāt – kur jūs sevi pozicionējāt? Vai esošu ārpus pētāmā jautājuma, vērojot to, bet neiesaistoties? Vai esat daļa no tā un vēlaties to ietekmēt?

- Darbības pētījums – sākuma punkts prakses uzlabošanai, kas izmaina profesionāļa domāšanu un attieksmi caur pašrefleksiju (McNiff, 2010).
- Tas var nest tūlītējus rezultātus attiecībā uz pētniecības kompetences attīstību

Kas ir darbības pētījums?

Darbības perspektīva

- Vēlme izpētīt un to formulēt
- Vajadzība izzināt esošo situāciju, lai modelētu turpmāko darbību
- Izmēģināt jauno modeli un izzināt kolēģu viedokli
- Spēt formulēt savas darbības nozīmīgumu un turpināt iesākto

Pētījuma perspektīva

- Definēt pētījuma jautājumu un pamatot aktualitāti
- Vākt datus un tos analizēt
- Izmēģināt darbībā un saņemt kritisku refleksiju no kolēģiem
- Izskaidrot darbības nozīmību un ietekmi, kā arī modificēt to, atbilstoši izvērtējumam

Tradicionālais pētījums (TP) un darbības pētījums (DP)

Neitralitāte attiecībā uz vērtībām

- Anda ir skolotāja. Viņa domā, ka pastāv saikne starp pozitīvām skolēns-skolotājs attiecībām un mācīšanās rezultātu kvalitāti. Viņa jautā: Kāda ir saikne starp skolēns-skolotājs attiecību un mācīšanās rezultātu kvalitāti?

Balstīts uz vērtībām

- Andris ir skolotājs. Viņš domā, ka pastāv saikne starp pozitīvām skolēns-skolotājs attiecībām un mācīšanās rezultātu kvalitāti. Viņš jautā: Kā es varu palīdzēt skolēniem labāk mācīties uzlabojot/veidojot pozitīvas skolēns-skolotājs attiecības?

Profesionālisms un DP

- «Es labi/izcili daru savu darbu!» - nepieciešami apliecinoši pierādījumi savu vārdu patiesumam
- Pierādījumu nodrošināšana – pētījuma veikšanas aspekts

Profesionālismu raksturo:

- spēja pateikt, ka esat labi profesionāļi
- pētījuma/-u veikšana, kas to apliecina ar pierādījumiem

Rezultātā: uz pētījumiem un pierādījumiem balstīta profesionālā darbība

Kritēriji: jādara, varu darīt un darīšu

Refleksija

- Kā es izprotu savu profesionalitāti?

Refleksija

- Kā es parādu citiem, ka esmu profesionālis?

Refleksija

- Kā es varu pilnveidot savu profesionālo darbību?

Refleksija

- Vai uzskatāt, ka varat būt eksperts sava paša darbības izvērtējumam? Kas nepieciešams, lai izteiktu spriedumus par sava darba kvalitāti? Kā izvērtēt šo spriedumu validitāti/pamatotību?

Profesionālisms un DP

Profesionālis savā jomā spēj:

- formulēt, uzrakstīt un izskaidrot to, ko un kāpēc būtu jādara; ja to nespēj, tad rodas šaubas par profesionalitāti
- nodrošināt pierādījumus savas darbības izvērtējumam
- pateikt kādēļ ir nepieciešami uzlabojumi un kā to izdarīt
- sadarboties ar kolēģiem un kritiski palūkoties uz savām idejām
- identificēt savas karjeras iespējamo attīstību

Rezultāts

- Darbības aspekts – izvērtēta profesionālā pieredze un tā pilnveidota
- Darbības nozīmīgums – spēja argumentēt un teorētiski pamatot (praktiķis-eksperts). Tiek celts profesijas prestižs
- Pētījuma aspekts - pierāda pētniecisko prasmju esamību (praktiķis-pētnieks)
- Pētījuma nozīmīgums – spēja ģenerēt teoriju – izskaidrot, kāpēc Jūs darāt tā un ne citādi, un ko cerat sasniegt

Kopsavilkums (DP)

- Savā profesionālajā praksē balstīts, rosina uzņemties iniciatīvu, būt aktīvam, lai veiktu uzlabojumus
- Jaunas zināšanas ģenerējošs un izglītojošs (nepārbauda hipotēzes, bet gan atbild uz pētījuma jautājumu – Kā ES varu darīt labāk?)
- Iespēja izmantot jauniegūtās zināšanas/izpratni, lai izskaidrotu ko, kā un kādēļ esi pilnveidojis (jaunizveidotā teorija)
- Balstīts vērtībās un vērsts uz sadarbību
- Kritisks – domāšanas maiņa ir sākuma punkts pozitīvām pārmaiņām profesionālajā darbībā
- Politiskā, sociālā, ekonomiskā konteksta ietekme

Refleksija DP temata izvēlei

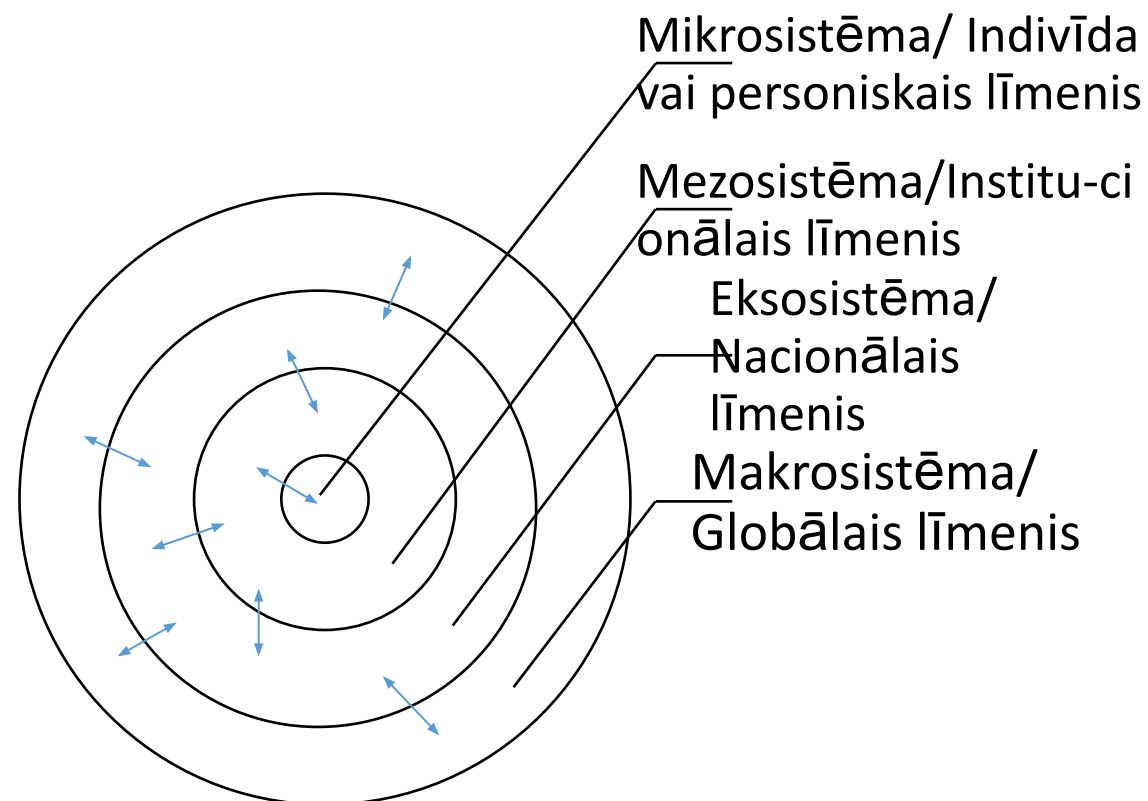
- Vai esat pilnībā apmierināti ar to, ko darāt savā darba vietā?
- Vai vēlaties ko izmainīt? Ja jā, tad - ko tieši?
- Kā pēc jūsu domām varētu to izmainīt?
- Vai vēlaties iesaistīties pārmaiņu procesā? Kā? Ko darīsiet?
- Kādi ir iespējamie šķēršļi? Vai tos būs iespējams pārvarēt?

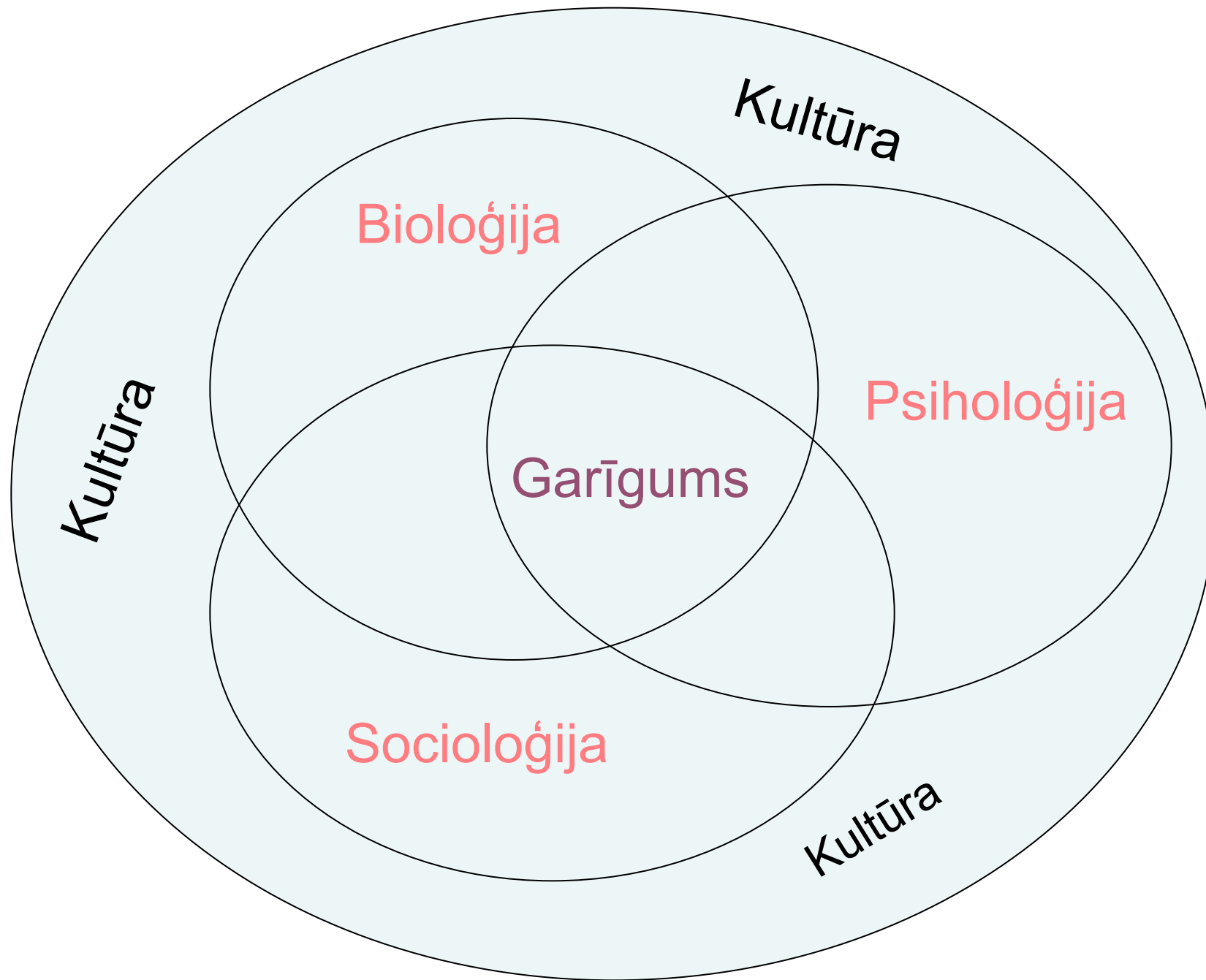
Darbības pētījums un tā rezultāti

- Aktuālas izglītības problēmas izpēte pedagoģiskā un psiholoģiskā aspektā savā pedagoģiskajā darbībā. Apjoms 9-10 lpp., datorrakstā (Times New Roman, 12, 1.5 atstarpes starp rindām).
- Vērtēšanas kritēriji: problēmas aktualitāte, personīgās pieredzes refleksija un saistība ar teorētiskajām atziņām.

Pētījuma konteksts

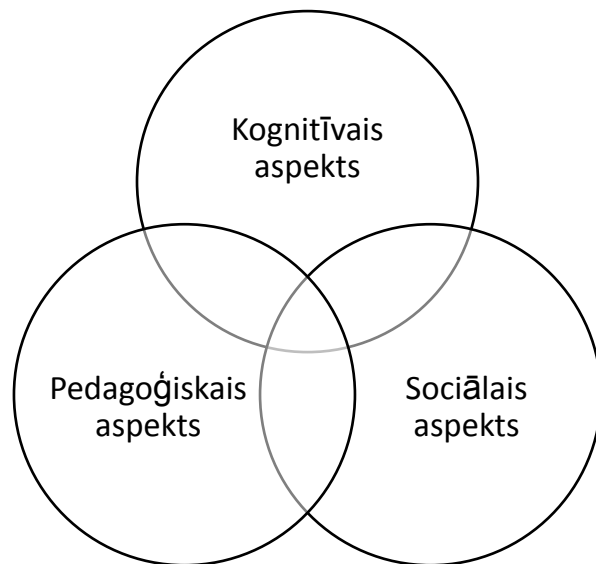
(Bronfenbrenner, 1994)





Pētījuma konteksts

Indivīda/ personiskais līmenis



Profesionālās vērtības (Welsh, 2014)

Vērtībās balstīta pieeja (Biesta, 2013; 2014)

- Attieksmes, vērtības un uzskati, kas izpaužas uzvedībā
- Kompetences izpratne

Domāšana par galarezultātu (Outcome Thinking)

Atcerieties kādu situāciju mācību procesā, kas Jums neizdevās un ko gribētu izmainīt!

Paņemiet papīra lapu un kreisajā pusē aprakstiet šo situāciju. Labajā pusē uzrakstiet to, kā Jūs gribētu, lai būtu bijis (tas būs Jūsu vēlamais galarezultāts).

Lapas vidū rakstiet iespējamus veidus, ko būtu bijis iespējams izmantot, lai sasniegtu vēlamo galarezultātu.

Mēģiniet kādu no tiem pārbaudīt praksē!

Stereotipu maiņa

Palīdz mācīties domāt dažādos veidos.

Mēģiniet saskatīt stereotipus, kas dominē mācību procesā!

Kādus risinājumus Jūs varat piedāvāt, lai tos izmainītu/pārbaudītu?

Refleksija DP temata izvēlei

- Uzrakstiet 2 lietas, ko vislabāk varat paveikt tikai Jūs, un ne citi!
- Kādas ir Jūsu profesionālās vērtības?

Kā balstīt savu pētījumu uz šīm Jums unikālajām lietām? Kā to izmantot?

Kritēriji: jādara, varu darīt un darīšu

PĒTĪJUMA MĒRĶI

(pēc I.Belousas lekciju materiāliem)

- **personīgie** – interese, zinātkāre, vēlēšanās attīstīt prasmes, vēlme piedalīties
- **praktiskie** – izveidot teorētiskus/metodiskus modeļus, kas lietderīgi sev un citiem, uzlabot izglītības jomu, veikt izvērtējumus, piedalīties pētījumā
- **teorētiskie** –
 - izprast nozīmi, kontekstu, procesu, pieredzi, parādību, cēloņsakarības...
 - strukturēt un integrēt apgūtās teorētiskās zināšanas
 - meklēt sakarības, lai atklātu jaunas likumsakarības, atziņas
 - atklāt jaunas atziņas, idejas, faktus par pētāmo parādību.

PĒTĪJUMA JAUTĀJUMS

(pēc I.Belousas lekciju materiāliem)

- Jautājums uz kuru pētnieks meklē atbildi.
- Parasti tas ir paplašināts pētījuma mērķis, kas konkrēti norāda, kas tiks pētīts.
- Paredzošais jautājums – *Vai ir iespējams izmantot ... lai ...? Vai ... ietekmē ...? (Vai vecāku izglītības līmenis ietekmē tendenci skolēnu izslēgšanai no skolas?)*
- Cēloniskais jautājums – *Vai izmaiņas ... ietekmē ... izmaiņas? Vai ... apjoms ietekmē ... izmaiņas? (Vai mājasdarbu apjoms ietekmē skolēnu atzīmes kontroldarbos?)*

PĒTĪJUMA JAUTĀJUMS

(pēc I.Belousas lekciju materiāliem)

- Aprakstošais jautājums – *Cik daudz/bieži? Cik pazīstams/pieņemts/zināms ir uzskats, ka ...?*
Jautājums parasti ietver piemēros izmantoto gadījumu skaitu, diapazonu un nozari.
- Iemesla/cēloņa jautājums – *Kāpēc Latvijas skolotāji pievēršas garīguma lomai izglītībā? Kāpēc garīgumu izprot kā pedagoģisku kategoriju?*
- Seku jautājums – *Kādas ir sekas? Kāda nozīme ir tam, ka skolotāji pievēršas garīgumam izglītībā? Kādai jābūt garīgai skolai?*
- Bezvirziena saistījuma/attiecību jautājums – *Vai starp ... un ... ir kāds sakars? Vai ... tiek izprasts kā...? Vai ... ir/dara/pieder vairāk nekā...?*
- Kā? Kāds/kāda? Ko? Kas? Kur? Kāpēc?...
- Vai?

Uzdevums

- Noformulējiet pētāmo tematu un iespējamo pētījuma jautājumu
- Padomājiet, kā izskaidrot tā aktualitāti
- Izstāstiet kolēģiem un uzklausiet kolēģus, lai kritiski izvērtētu idejas
- Kā un vai mainījās pētījuma jautājums?

Pētījuma konteksts un paveiktais

- Teorētiskais pētījums
- Kā atspoguļot, kas ir darīts līdz šim, kādi rezultāti un kāda situācija ir šobrīd?
- Izmantotā literatūra: aptuveni 3-5 avoti, **atsauces!**
- Ko es varētu darīt, lai uzlabotu/izstrādātu/pilnveidotu? Kādas ir manas iespējas?

Pētījuma metodes

- pedagoģiskais novērojums (pētnieks kā novērotājs vai dalībnieks procesā) – jābūt norādītiem novērojuma kritērijiem
- intervija
- anketēšana
- grupas intervija
- fokusgrupas diskusija
- dokumentu analīze
- mācību metožu un paņēmienu variēšana
-

DP apraksts

- Titullapa, **temata formulējums**, saturs
- Ievads - pētījuma joma, nozīmīgums/aktualitāte – kāpēc es vēlos izzināt? Pētījuma **mērķis** un **pētījuma jautājums**. Pētījuma metode/s
- Pētījuma konteksts un paveiktais – teorētiskajā un praktiskajā ziņā. Kā atspoguļot, kas ir darīts līdz šim un kāda situācija ir šobrīd? Izmantotā literatūra: aptuveni 3-5 avoti, **atsauces!**
- Ko es varētu darīt, lai uzlabotu/izstrādātu/pilnveidotu? **Praktiskais pētījums**
- Kā vākt un apkopot datus un pierādījumus? Raksturot izvēlēto **pētniecības metodi/-es**; analizēt un interpretēt datus.
- **Secinājumi** un pedagoģiskās darbības pašrefleksija – **profesionālās attīstības dinamika** (saikne ar vērtībām, kritiska refleksija no kolēģiem)
- Izmantotā literatūra
- Pielikumi (ja nepieciešams)

Tehniskais noformējums

- <http://www.liepu.lv/lv/293/studiju-darbu-rakstisana>
- Titullapa
- Tehniskās prasības noformējumam
- Atsauces (autora uzvārds+gads), piem.- (Benets, 2013)
- Literatūras saraksts
- Apjoms: 9-10 lpp.

- **Līdz 26.09.2022.** - augšuplādēt mapē ***Darbības pētījums*** darbības pētījuma tematu, ievadu, kurā atklāta un pamatota pētījuma problēma, pētījuma aktualitāte un noformulēts pētījuma mērķis, pētījuma jautājums un metode, kuru plānojat izmantot, lai izzinātu atbildi uz pētījuma jautājumu.
- Pēc tam, aptuveni 3 darba dienu laikā, Jūs saņemsiet komentāru no manis, kur palīdzēšu precizēt izvēlēto tēmu, noformulēt pētījuma mērķi un pētījuma jautājumu.
- Komentārs būs redzams, ja, atverot mapi ***Darbības pētījums***, jūs uzspiedīsiet uz "*Skatīt vienu*". Zem Jūsu augšuplādētā faila būs redzams komentārs, uz kuru arī Jūs pēc tam varēsiet atbildēt vai jautāt, ja kaut kas nebūs skaidrs.
- Konsultācijas nodarbība: **15. oktobris**

- **Līdz 07.11.2022.** - augšuplādēt mapē ***Darbības pētījums*** savu izstrādāto darbības pētījumu. Lūdzu izdzēsiet iepriekšējo failu, lai mapē paliek tikai pēdējais variants! Noslēguma darbu iesniedzot, arī būs redzams komentārs, ja kaut ko vēl būs nepieciešams precizēt, vai arī parādīsies ieraksts, ka viss kārtībā.
- **12.11.** - darbības pētījuma izvērtējums kursu noslēgumā (aicināšu katru īsumā pastāstīt par savu pētījumu, gūtajām atziņām, kā arī atbildēt uz kolēģu jautājumiem)
- Visa procesa laikā varat savus jautājumus man rakstīt arī uz epastu: lasma.latsone@liepu.lv

- **Titullapa, temata formulējums**
- **Saturs**
- **levads** (pētījuma joma, nozīmīgums/aktualitāte – kāpēc manis izvēlētais temats ir personīgi un profesionāli nozīmīgs? levadā jābūt noformulētam pētījuma mērķim, pētījuma jautājumam, kā arī datu ieguves metodei(ēm)
- 1. Raksturot pētījuma kontekstu: teorētiskās atziņas, kā arī kāds ir paša/s ieguldījums/paveiktais pētījuma temata kontekstā
- 2. Pētījuma process:
 - - raksturot izvēlēto pētniecības metodi/-es (piem., anketēšana, intervija, diskusija u.c.)
 - - savas pedagoģiskās pieredzes apkopojums tēmas kontekstā
 - - pētījuma datu apkopojums;
- **Secinājumi un ieteikumi:** vīzija par iespējām izmantot pētījuma rezultātus; ko vēl es varētu darīt, lai uzlabotu/izstrādātu/pilnveidotu savu pedagoģisko darbību
- **Izmantotā literatūra** (vismaz 3-5 avoti) (visiem tekstā izmantotajiem avotiem jāparādās literatūras sarakstā)

Darbības pētījuma prezentācija un izvērtējums

- Pašnovērtējums, kursu docētāju un kolēģu novērtējums, un savas turpmākās pedagoģiskās darbības plānošana savas specializācijas jomas ietvaros.

Izskaidrot pētījuma nozīmību citiem (+ kritiska refleksija no kolēģiem)